

Álvaro Pombo

Levensloop

Toen Álvaro Pombo García de los Ríos in 1977, nadat hij ruim tien jaar in Londen had gewoond, terugkeerde naar Spanje, zei hij over zijn geboortestad Santander dat hij in die ongelukkige stad altijd neerslachtig werd. Hij was daar geboren in 1939, vlak na de Burgeroorlog, dus opgegroeid in een verre van onbekommerde tijd. Later bezocht hij een jezuïetencollege in Valladolid, waarna hij in Madrid filosofie en letteren studeerde. Voor voortzetting van zijn studie verhuisde hij in 1966 naar Londen en in zijn Engelse periode zette hij ook zijn eerste schreden op het schrijverspad. In 1984 vestigde hij zich definitief in Madrid. Op voordracht werd Álvaro Pombo in 2004 lid van de Real Academia Española (RAE) met een intreedrede getiteld *Verosimilitud y Verdad*, een doorwrochte bezinning op het onderscheid tussen redenering en beschouwing. Met zijn bril en vrije opstelling zorgt Pombo af en toe voor een frisse bries in de nogal stoffige RAE.

Politiek

Sinds enkele jaren is Pombo politiek actief, en wel voor de in 2007 opgerichte centralistische partij Unión Progreso y Democracia (UPyD). Als lijst-aanvoerder in Madrid voor de senaatsverkiezing van 2008 kreeg hij na een energieke inzet in de verkiezingscampagne enorm veel voorkeurstemmen, maar door het toewijzingssysteem verwierf hij geen zetel in de senaat; in 2011 overkwam hem dat nogmaals. Pombo is voorstander van een bijzondere status van het Castiliaans, namelijk als gemeenschappelijke taal in geheel Spanje. Met zeventien andere intellectuelen presenteerde hij in 2008 een manifest van die strekking aan het parlement, voorlopig nog zonder resultaat. Zijn maatschappelijke engagement blijkt ook uit zijn jarenlange werk als vrijwilliger bij een afkickproject voor drugsverslaafden.

Inspiratie

Drie mensen waren in de loop der jaren naar zijn eigen zeggen van cruciale betekenis voor Álvaro Pombo. Op zijn zestiende sprak een van zijn leraren als eerste zijn vertrouwen uit in het literaire talent van de onzekere jonge Pombo. De tweede belangrijke figuur was een studiegenoot in Madrid, José Antonio Marina, met wie hij nog steeds elke zondagmiddag een discussie over filosofische thema's voert. De derde invloedrijke man kwam in zijn leven toen hij al 53 jaar oud was: de schrijver Ernesto Calabuig (1966), aan wiens mening, vooral in medisch-ethische kwesties, Pombo veel waarde hecht.

Nederlandse vertalingen:

Lichte vergrijpen
vertaling Elly Bovée
ISBN 90-74622-09-7, 1995
232 pag.

De held van de mansardes van Mansard
vertaling Elly Bovée
ISBN 90-74622-08-9, 1995
260 pag.

De aangenomen zoon
vertaling: Elly Bovée
ISBN 90-74622-18-6, 1996
140 pag.

Verschijning van het Ewigweibliche
vertaling Eugenie Schoolderman
ISBN 90-74622-21-6, 1997
201 pag.

Onder vrouwen
vertaling Elly Bovée
ISBN 90-74622-24-0, 1998
261 pag.

Het fortuin van Matilda Turpin
vertaling Frans Oosterholt
ISBN 90-74622-64-6, 2008
463 pag.

Alle titels:
Menken Kasander & Wigman Uitgevers

Kenschets

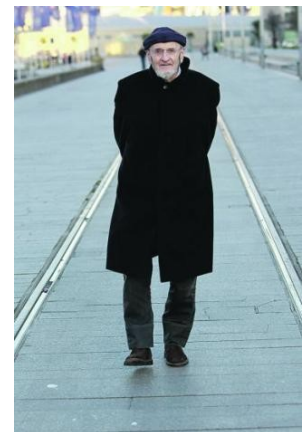
Álvaro Pombo is nogal een einzelgänger, die zich niet in schrijverskringen begeeft en openbare optredens veelal tracht te mijden. Hoewel hij zichzelf vooral als dichter ziet, is hij veel bekender als romanschrijver. Zijn eerste gepubliceerde werken kwamen betrekkelijk laat en waren niet uitermate succesvol, maar inmiddels wordt hij algemeen beschouwd als een der beste hedendaagse Spaanse schrijvers. Hij is een vertegenwoordiger van het subjectief realisme in de literatuur en van de psychologische fictie. Waren zijn eerste werken nogal pessimistisch van toonzetting met uitzichtsloze situaties en personen zonder hoop, een keerpunt kwam in 1990 met *El metro de platino iridiado*, dat door verschillende critici als zijn meesterwerk wordt beschouwd. De term die Pombo zelf voor deze omslag gebruikte, was: *la poética del Bien*, de poëzie van het Goede. Ethiek en menselijkheid treden vanaf dan in zijn werk op de voorgrond. Met zijn meesterlijke taalgebruik en aanstekelijke gevoel voor humor vormt Pombo een unieke, persoonlijke stem in de Spaanse literatuur.

Een aantal verhalen in zijn eerste verhalenbundel, *Relatos sobre la falta de sustancia* uit 1977, vertoont een openlijk homoseksueel karakter, wat in de Spaanstalige wereld destijds nogal wat opzien baarde. In een van zijn laatste romans, *Contra natura* uit 2005, hakt hij in op het toenemende commercialisme van homoseksualiteit. Toen in Spanje het homohuwelijk werd ingevoerd, vond Álvaro Pombo dat belachelijk; volgens hem moesten 'homo's niet de levensstijl van hetero's willen imiteren'. Later kwam hij daarop onder politieke druk terug, maar in het algemeen laat hij zich weinig gelegen liggen aan politieke correctheid. Ondanks zijn leeftijd staat Pombo volop in het moderne leven, is hij een enthousiast gebruiker van Internet en vindt hij geklaag over hedendaagse taalverloedering nonsens.

Oeuvre en prijzen

Het eerste werk van Álvaro Pombo was een dichtbundel, *Protocolos*, die in 1973 het licht zag. Sindsdien bestaat zijn gepubliceerde oeuvre in meerderheid uit proza: behalve zes bundels poëzie schreef hij zeventien romans en stelde hij twee verhalenbundels samen. Pombo voelde zich altijd zeer gestimuleerd door zijn uitgever, Anagrama, en is die ook steeds trouw gebleven. Vooral de laatste twee decennia werden zijn werken lovend ontvangen en werd hij met verschillende prijzen gelauwerd.

Prijzenkast Álvaro Pombo	Bekroond werk
1977 Premio El Bardo	Variaciones
1983 Premio Herralde	El héroe de las mansardes de Mansard
1990 Premio Nacional de la Crítica	El metro de platino iridiado
1997 Premio Nacional de Narrativa	Donde las mujeres
1999 Premio Fastenrath de la RAE	La cuadratura del círculo
2002 Premio Fundación José Manuel Lara	El cielo raso
2004 Premio Fundación Germán Sánchez	Artikelen
2006 Premio Planeta	La fortuna de Matilda Turpin
2012 Premio Nadal	El temblor del héroe

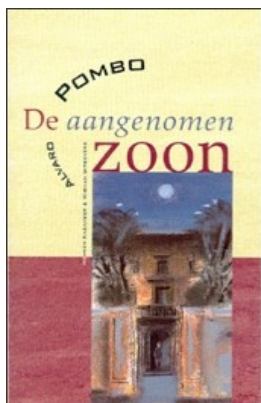
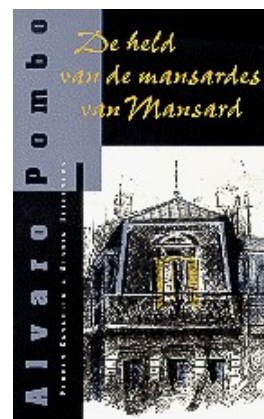

Vertaalde werken

Als eerst in het Nederlands vertaalde en nog verkrijgbare werk van Pombo kwam **Lichte vergrijpen** (*Los delitos insignificantes*, 1980/1986) pas vijftien jaar na het origineel uit. De hoofdpersoon, Ortega, een homoseksuele schrijver van middelbare leeftijd, krijgt een relatie met Quirós, een jonge klaploper. Aanvankelijk wordt de relatie door Ortega als inspirerend ervaren en klampt hij zich vast aan zijn jonge vriend. Onontkoombaar echter loopt de relatie op een drama uit en raakt Ortega ernstig gefrustreerd. In deze roman werkte Pombo een aantal ethische dilemma's op overtuigende wijze uit. Ondanks de tragische gebeurtenissen kent het verhaal humoristische en lakonieke passages. De afwisseling van sprankelende dialogen en diepzinnige overpeinzingen is raak getroffen, met veel oog voor details.

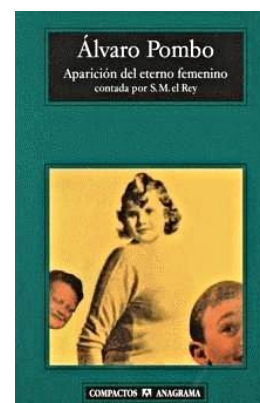

Het origineel van **De held van de mansardes van Mansard** (*El héroe de las mansardas de Mansard*) was in 1983 het romandebuut van Álvaro Pombo. Dit verhaal is gesitueerd aan de Atlantische kust, de streek van Pombo's jeugd, en speelt ook in de tijd waarin hij opgroeide. De hoofdpersoon in deze roman, Kús-Kús, is een merkwaardig jongetje dat het besloten wereldje van zijn excentrieke, welgestelde oma Mercedes en tante Eugenia, beschouwt, in het bijzonder hun omgang met de enkele vertrouwelingen en bedienden. Kús-Kús weet zich tot ieders vertrouweling op te werken en neemt juist daardoor een voor de anderen bedreigende positie in. Een intrigerend boek, waarin het uiteenlopende taalgebruik de grenzen tussen de personages symboliseert en afbakt.

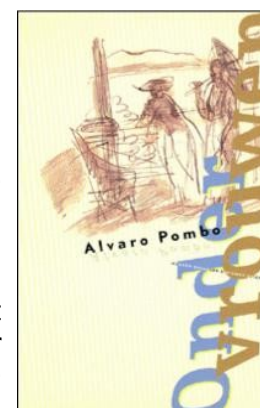

De aangenomen zoon (origineel *El hijo adoptivo*, 1984) is het verhaal van Pancho, een obscure schrijver, en over zijn bij het begin van het verhaal al overleden moeder, door wie hij zich liet aanpraten dat publiceren van je werk zinloos is. Pancho is met de bejaarde huishoudster in zijn moeders huis in Noord-Spanje blijven wonen. Op een dag krijgt hij bezoek van zijn voormalige secretaris die na korte tijd door zijn moeder aan de dijk werd gezet. Diens zoon trekt bij Pancho in huis en ontregelt het dagelijks bestaan. Het is een korte roman op de grens tussen realiteit en verbeelding, met een onverwacht tragisch einde. Deze roman is in 1991 verfilmd door de Galicische regisseur Juan Pinzás onder de titel *El juego de los mensajes invisibles*.

De Spaanse titel van de uitgave uit 1993 werd trouw gevolgd in de volledige titel van de volgende vertaling: **Verschuiving van het Ewigweibliche (verteld door Z.M. De Koning)**. Weer gaat het om een besloten wereldje van kort na de Burgeroorlog, nu van twee onafscheidelijke neefjes van twaalf jaar. Hun zelfverzonnen bijnamen zijn Sufkop en Chinees. Sufkop is een onstuitbare kletskop en Chinees de doener met een kleine hartje. Sufkop doet het woord. Tegen de achtergrond van W.O.-II krijgen de neefjes boksles van een oudbokser en spelen ze hun stoere spelletjes. Dan duikt plotseling in hun buurt het meisje Elke op, een geadopteerde wees uit Duitsland, een ingrijpende verandering. De belevingswereld van Sufkop en Chinees is met veel gevoel en humor neergezet.

Ook in de familiegeschiedenis **Onder vrouwen** (*Donde las mujeres*, 1996) geeft Pombo blijk van zijn vertelkracht en subtiele benadering. In twee villa's op een schiereiland aan de Atlantische kust leven enkele excentrieke dames in zelfgekozen afzondering. Zij achten zich ver verheven boven alles en iedereen, vooral boven mannen, die ze als onbelangrijk en inwisselbaar beschouwen. De vrouwelijke ik-figuur overdenkt dit benauwende milieu van binnenuit en ontdekt geleidelijk dat de relaties hier slechts uit schone schijn en veinzerij bestaan. Onvermijdelijk volgt de ontzuivering.

Het fortuin van Matilda Turpin. Na vijf vertalingen achtereen liet uitgeverij MKW tien jaar later gelukkig weer een roman van Pombo vertalen: *La fortuna de Matilda Turpin* uit 2006. Ook deze roman speelt zich af in een landhuis aan de Atlantische kust. Na het overlijden van de in de financiële wereld succesvolle Matilda, bij wie haar echtgenoot, een filosoof, de laatste jaren in de schaduw stond, valt de familie in een zwart gat. De filosoof ontpopt zich tot een egocentrische oude bok die er niet voor terugdeinst slachtoffers te maken in zijn omgeving. Het gegeven resulteert in een sterke, tot nadenken stemmende roman, waarin Álvaro Pombo toont, in de loop der jaren in zeggingskracht nog gegroeid te zijn.

Menken Kasander en Wigman Uitgevers hebben waarschijnlijk expliciet gekozen voor publicatie in het Nederlands van juist deze zes werken van Álvaro Pombo. Ze hebben een gemeenschappelijke situering aan de Spaanse Atlantische kust, een overzichtelijke sfeer, die van een klein wereldje, en een herkenbaar verloop: een hoofdpersoon in een nogal elitair milieu komt door een onverwachte ontmoeting tot bezinning en zelfreflectie. In tegenstelling tot sommige andere romans van deze auteur zijn het verhalen waarin fantasie en werkelijkheid veelal gescheiden blijven en waarin citaten en intertekstualiteit niet overheersen. De uitgevers hadden ook een gelukkige keuze voor de vertalers. Al is hier en daar wel kritiek op details te leveren, bijvoorbeeld bij nogal brave en weinig idiomatische oplossingen, over het algemeen komt deze selectie uit het oeuvre van Pombo goed uit de verf en hebben de uitgevers de Nederlandse lezer een dienst bewezen.

Heleen Peeters, 20 maart 2012